

Obsah

Úvod	11
1 Historický vývoj etopedie	17
1.1 Historiografické přístupy k problematice edukace dětí s poruchami chování	17
1.1.1 Období nedůvěry ve svobodu člověka.	18
1.1.2 Období intervenčních a reedukačních experimentů.	20
1.1.3 Období nástupu intervenčních programů a profesní specializace	22
1.1.4 Období formování pedopatologie a nápravné pedagogiky.	24
1.2 Profilace etopedie v rámci vývojových trendů ve speciální pedagogice.	26
1.2.1 Poválečné období profilace speciální pedagogiky – model hromadné převýchovy	28
1.2.2 Vznik etopedie jako samostatné disciplíny speciální pedagogiky	33
1.2.3 Integrovaní koncepty v etopedii.	35
1.2.4 Paradigma etopedie v době přechodu od integrace k inkluzi ..	39
1.2.5 Inkluzivní koncepty v etopedii jako trendy pro budoucnost ..	45
1.2.6 K problematice institucionální a preventivně výchovné podpory dětí s poruchami chování v současnosti	49
1.3 Terminologická východiska etopedie	54
1.4 Psychologické koncepty v etopedii	59
1.4.1 Fenomén poruchy chování z pohledu vybraných psychologických teorií	60
1.4.2 Populistické přístupy k problematice poruch chování	67
1.5 Metodologická východiska	68
1.5.1 Výzkumné strategie v současné etopedii.	70
1.5.2 Porucha chování v perspektivě kvality života (školy)	72
1.5.3 Teorie resilience ve vazbě na sociokulturní teorii Vygotského ...	74
2 Dítě/žák v riziku poruch chování a s poruchou chování v kontextu současného vzdělávání	77
2.1 Poruchy chování v edukační perspektivě	78
2.1.1 Systémové vztahové rámce interpretace poruchy chování	78
2.1.2 (Speciální) vzdělávací potřeby žáků v riziku a s poruchami chování a kvalita vzdělávání	81
2.2 Prevalence poruchy chování.	83
2.3 Porucha chování v biodromálním kontextu	87
2.3.1 Vývojový model interpretace poruchy chování	88

2.3.2	Otázka rizik a resilience	90
2.4	Vývoj poruchy chování z pohledu její závažnosti	99
2.4.1	Škály vývoje poruch chování	99
2.4.2	Riziko poruchy chování	101
2.4.3	Problémy v chování	106
2.5	Porucha chování	110
2.5.1	Problematika klasifikace poruch chování	110
2.5.2	Příklady medicínských klasifikací poruch chování	112
2.5.3	Příklady pedagogických klasifikací poruch chování	115
2.5.4	Příklady dimenzionálních klasifikací poruch chování	116
2.5.5	Vymezení poruchy chování - definice	118

3 Vybrané kategorie poruch chování v kontextu intervenčních strategií

pro inkluzi	125
3.1 Otázka včasné diagnostiky poruchy chování ve školním prostředí ..	125
3.1.1 Dilemata popisu problémového chování ve školním prostředí	126
3.1.2 Dilemata legislativního vymezení poruchy chování	128
3.1.3 Příklady systémového rámce pro pedagogickou diagnostiku poruchy chování	129
3.1.4 Dilemata mezinárodního vymezení poruchy chování	130
3.2 Strategie intervence v edukaci dětí/žáků s poruchami chování z pohledu vybraných psychologických teorií	132
3.2.1 Biopsychický koncept intervence	133
3.2.2 Psychoanalytický koncept intervence	133
3.2.3 Psychoedukační koncept intervence	134
3.2.4 Humanistický koncept intervence	136
3.2.5 Ekologický koncept intervence	137
3.2.6 Behaviorální koncept intervence	137
3.2.7 Sociálně-kognitivní koncept intervence	138
3.3 Poruchy chování spojené s poruchou aktivity a pozornosti, ADHD	139
3.3.1 Medicínský přístup k problematice ADHD	142
3.3.2 Speciálněpedagogický přístup k problematice ADHD	145
3.3.3 Speciálněpedagogická diagnostika ADHD	152
3.3.4 Přístupy k intervenci a edukaci dětí s ADHD	154
3.3.5 Behaviorální a kognitivní intervenční strategie u dětí s ADHD	157
3.3.6 Perspektiva intervence u dětí/žáků s ADHD	159
3.3.7 Přístupy ke vzdělávání žáků s ADHD v českém školském systému	160
3.4 Porucha řízeného chování (conduct disorder)	162
3.4.1 Medicínské vymezení poruchy řízeného chování	164
3.4.2 Vývoj a symptomatologie poruchy řízeného chování	164

3.4.3	Speciálněpedagogické přístupy	167
3.4.4	Speciálněpedagogická intervence ve školním prostředí	169
3.5	Internalizované poruchy chování	171
3.5.1	Afektivní poruchy.....	172
3.5.2	Deprese	174
3.5.3	Specifické přístupy ke (speciálně)pedagogické diagnostice a intervenci internalizovaných poruch	176
4	Škola jako prostor podpory a inkluze	181
4.1	Školní prostředí a jeho potenciál pro inkluzi	182
4.1.1	Inkluzivní koncept vzdělávání a kvalita života školy.....	182
4.1.2	Koncept resilience v procesech výuky a učení	184
4.1.3	Aktivní participace a kvalita života školy	186
4.2	Socializační příležitosti jako podporující a posilující procesy v životě školy z perspektivy žáků v riziku a s poruchami chování....	189
4.2.1	Riziko a podpora v sociálních vztazích školního prostředí ...	190
4.2.2	Příklady posilujících a podporujících procesů.....	192
4.3	Strategie výuky a učení v perspektivě žáků v riziku a s poruchami chování	195
4.3.1	Rízení výuky	196
4.3.2	Pozitivní očekávání a posilování	197
4.3.3	Potřeba včasné intervence ve výuce.....	200
4.4	Formy intervence ve vzdělávání žáků v riziku poruch chování a s poruchami chování v Dánsku.....	203
4.4.1	Speciální program intervence Joint Action.....	205
4.4.2	Speciální program intervence Hellebaekmodellen	208
4.5	Inkluzivní příklady vzdělávání žáků s poruchami chování z Německa	211
5	Indikátory inkluzivního školního prostředí z perspektivy žáků v riziku poruch chování	217
5.1	Metodologie výzkumného projektu kvality života školy z perspektivy žáků v riziku poruch chování.....	218
5.2	Evaluační nástroj pro depistáž žáků v riziku vývoje poruchy chování	222
5.2.1	Průměrná skóre ve škálách hodnocení školního života a sebehodnocení chování	225
5.2.2	Validita a reliabilita škál.....	237
5.2.3	Úsporný model škály hodnocení chování.....	245
5.2.4	Kvalita života školy z perspektivy žáků základní školy v komparaci s žáky v riziku poruch chování – deskriptivní analýza	245

5.2.5 Závěry k ověření validity a reliability nástroje pro identifikaci žáků v riziku poruch chování	251
5.3 Kvalita života školy v komparaci perspektivy žáků základní školy v riziku vývoje poruch chování a dětí/žáků s poruchami chování ...	252
5.3.1 Závěry ke komparaci postojů žáků v riziku vývoje poruch chování a žáků s poruchami chování.....	259
5.4 Vyhodnocení hypotéz výzkumu	259
5.5 Diskuze k výzkumu	260
5.6 Závěr výzkumu	260
5.6.1 Doporučení.....	263
Závěr.....	267
Shrnutí.....	276
Summary	278
Literatura.....	280
Seznam grafů	307
Seznam tabulek	308
Seznam obrázků.....	310
Jmenný rejstřík.....	311
Věcný rejstřík	321
Seznam příloh.....	330